

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економіки та менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

канд. хімічних наук, доц.

_____ Пантелеймонов А. В.

“ _____ ” _____ 2018р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Управління соціальним та гуманітарним розвитком

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти _____

галузь знань _____ 07 Управління та адміністрування _____

(шифр і назва)

спеціальність _____ 074 Публічне управління та адміністрування _____

(шифр і назва)

освітня програма _____

(шифр і назва)

спеціалізація _____ Публічне управління та адміністрування _____

(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором _____

(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ Економічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою економічного факультету

“_22_” червня 2018 року, протокол №_13_

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Сичова Вікторія Вікторівна, доктор наук з державного управління, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри

економіки та менеджменту

Протокол від “20” червня 2018 року № 13

Завідувач кафедри економіки та менеджменту

_____ (Дорошенко Г. О.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією

економічного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “22” червня 2018 року № 8

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Управління соціальним і гуманітарним розвитком» складена відповідно до освітньої програми підготовки «»

перший (бакалаврський)
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)
напряму, спеціальність 074 Публічне управління та адміністрування _____
спеціалізації _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у формуванні уявлень про сутність, механізми впливу органів державного управління та місцевого самоврядування, громадських організацій, активних громадян на соціальний та духовний розвиток суспільства, моделі та напрями реалізації соціальної та гуманітарної політики; а також практичних навичок застосування отриманих знань в професійній діяльності.

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни є

- Оволодіння концепціями соціального та гуманітарного розвитку; теоретичними підходами до сутності, особливостей, проблем реалізації соціальної і гуманітарної політики;
- Ознайомлення з досвідом провідних країн світу в сфері соціальної та гуманітарної політики;
- набуття навичок застосування отриманих теоретичних знань на практиці: обґрунтовувати доцільність запровадження певних моделей соціальної політики та соціального захисту населення в Україні, здійснювати проектний аналіз у соціальній та гуманітарних сферах, розробляти проекти.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120 (денна форма навчання)

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
32 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	114 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньої програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

знати :

- понятійно-категоріальний апарат;
- концептуально-правові основи соціального та гуманітарного розвитку в Україні;
- моделі соціальної політики та соціального захисту населення;

- напрями удосконалення та перспективи державного управління соціогуманітарним розвитком в Україні

уміти :

- проводити проектний аналіз соціальних відносин, змісту соціальних процесів, діяльності політичних інститутів; аналізувати сутність, хід, проблеми реалізації соціальної та гуманітарної політики в Україні;

- робити проект соціального/гуманітарного спрямування.

Очікувані результати навчання.

- формування *інтегральної* компетентності – здатність розв’язувати складні задачі та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування, які спрямовані на суспільний розвиток, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в умовах невизначеності;

- формування *загальних* компетентностей: здатність розробляти та управляти проектами; генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність); ініціювати, планувати та управляти змінами для вдосконалення існуючих та розроблення нових систем; аналізувати інформацію, оцінювати повноту та можливості її використання; налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв’язувати конфлікти; управляти різнобічною комунікацією

2. Тематичний план навчальної дисципліни

«Управління соціальним і гуманітарним розвитком»

Розділ 1. Теоретичні підходи до соціального та духовного розвитку суспільства

Тема 1. Соціальний розвиток суспільства.

Основні складові соціального розвитку суспільства та особистості.

Соціальна структура: клас, прошарок, соціальна група, соціальний інститут, соціальна сфера. Еліта суспільства. Характеристики вищого, середнього та нижчого класів. Середній клас, як головний стабілізуючий фактор в суспільстві. Цінності підстави класового поділу в суспільстві. Головні соціально-економічні характеристики капіталістичної, соціалістичної та постіндустріальної класових систем. Схеми класових відносин Е.Райта та Голдсорпа. Рівень людських досягнень та ціннісні орієнтири в розвинутих країнах.

Особливості соціального і духовного розвитку України на сучасному етапі. Зміна ментальних орієнтацій в умовах ринкової економіки. Архетипи в суспільній та індивідуальній підсвідомості. Правове поле держави, як відображення суспільних традицій, що склалися. Старі та нові моральні цінності.

Формальні та неформальні соціальні зв'язки. Межі свободи особистості. Громадянське суспільство як прояв колективного розуміння особистої свободи. Держава як головний суб'єкт у встановленні обмежень свободи особистості. Розуміння особистості власної свободи та рівень її самообмеження по відношенню до інших. Поняття свободи в 2-х підходах: антиліберальний етатизм та ліберальний індивідуалізм. Бідність як критерій відсутності свободи. Розширення меж свободи для соціально активних чи звуження - для соціально незахищених верст населення. Свобода особиста, економічна та політична.

Тема 2. Поняття гуманітарний розвиток. Гуманітарна сфера

Основні складові духовного розвитку суспільства та особистості Сутність поняття "гуманітарна сфера". Гуманітарна сфера як економічний ресурс суспільного розвитку. Основні складові духовного життя суспільства. Показники та індикатори стабільного людського розвитку. Індекс людського розвитку. Показники соціально-демографічної ситуації в Україні. Смертність, народжуваність, коефіцієнт депопуляції. Старіння населення в світі та в Україні. Середній вік та очікувана тривалість життя по категоріям населення. Показники освіти, в тому числі по вікових групах населення. Критерії матеріального забезпечення. Порівняння з іншими країнами світу. Складові національного капіталу суспільства.

Тема 3 Сутність та зміст управління соціальним і гуманітарним розвитком.

Соціальне управління, управління соціальним розвитком. Сутність еволюційних та революційних форм реформування соціальних систем згідно з теорією П.Сорокіна. Синергетика та теорія самоорганізації складних систем. Вимоги до процесу самоорганізації. Відкриті та закриті системи. Співвідношення процесів соціальної саморегуляції у сфері соціального і духовного життя та соціального управління. Сутність та вплив зворотних зв'язків. Механізм прийняття рішень в точках біфуркації. Синергетичний ефект в складних системах. Самоорганізація в біологічних, соціальних, економічних системах. Економічне вчення А.Сміта та теорія "видимої" і "невидимої" руки. Утилітаризм, лібералізм, ліберталізм.

Інструменти взаємодії головних суб'єктів держави, ринку та громадянського суспільства. Історичні передумови існування різних моделей управління.

Тема 4. Соціальна політика як суспільний феномен та вид практичної діяльності.

Ліберальне та соціалістичне розуміння рівності. Рівність в елітарному та егалітарному розумінні. Рівність по заслугах (об'єктивна) та по правам (суб'єктивна). Соціально-економічні наслідки зрівнялівки. Нерівність можливостей та ситуацій. Нерівність як елемент конструктивної та деструктивної саморегуляції. Нерівність, як ефективний механізм соціально-економічної динаміки суспільства. Головний критерій рівності в суспільстві. Економічні показники нерівності. Коефіцієнт Джині. Крива Лоренца. Роль держави як головного суб'єкта по подоланню наслідків нерівності серед різних верств населення.

Головні підходи до перерозподілу сукупного продукту. Необхідність державного втручання. Історико-культурні підходи до поняття категорії справедливості. Парето-ефективність та корисність окремих соціальних груп. Ступінь перерозподілу та сукупна корисність. Перерозподіл утилітарний та зменшення сукупної корисності. Гранична корисність перерозподілу. Принципи справедливого перерозподілу по Є. Бентаму. та Дж. Роулзу. Концепція “соціальної держави”. Соціальна держава та держава загального добробуту. Типи соціальної держави. Завдання та функції. Відмінності змісту поняття соціальна держава в розвинутих країнах та країнах з перехідною економікою. Відмінності змісту поняття соціальна держава в ліберальних, консервативних та соціально-демократичних типах держав. Класова направленість соціальних програм в різних типах соціальної держави.

Соціальна політика щодо створення умов для реалізації соціального потенціалу людини і суспільства. Визначення соціальної політики. Мета, завдання, стратегічні цілі та структура реалізації. Показники соціального попиту та пропозиції. Сфера реалізації соціальної політики.

Соціальна політика як чинник розвитку суспільних відносин. Соціальна політика з формування соціальної безпеки людини і суспільства. Історичні та геополітичні передумови формування моделей соціальної політики в різних країнах світу в контексті ментального розуміння понять рівності, свободи та справедливості. Соціал-демократична, консервативна, ліберальна моделі. історія, характеристики, принципи побудови, взаємодія економічної та соціальної сфери, відмінність механізмів фінансування соціальних програм. Конвергенція та тенденції розвитку в умовах глобалізації в сучасному світі. Формування модерної соціальної політики в розвинених державах Заходу.

Розділ 2. Управління соціальним розвитком. Реалізація соціальної політики

Тема 5. Основні напрями здійснення соціальної політики.

Соціальна політика: мета, завдання, умови та принципи, стратегічні цілі, напрями. Правова база соціальної політики в незалежній Україні: спадкоємність і новації.

Показники соціального попиту та пропозиції. Сфера реалізації соціальної політики. Функції соціального моніторингу. Об'єкти, суб'єкти соціальної політики, їх роль та ознаки домінуючого впливу. Розділи та інструменти соціальної політики. Фінансові та нефінансові інструменти, механізми їх запровадження. Структура органів державної влади та місцевого самоврядування, які реалізують основні завдання соціальної політики.

Основні загрози у соціальній сфері. Особливості здійснення соціальної політики в Україні на сучасному етапі. Соціальне партнерство та соціальний діалог. Шляхи фінансування соціальних програм. Основні напрямки реформування соціальної політики в Україні.

Тема 6. Організаційно-правовий механізм управління соціальним розвитком в Україні

Суб'єкти соціального управління: спеціалізовані державні і недержавні органи й служби національного, регіонального рівнів щодо управління соціальним розвитком в Україні. Повноваження державних органів влади загальнодержавного рівня, регіональних і місцевих органів влади. Ієрархія та координація в управлінні процесом реалізації соціальної політики.

Організаційна структура сфери соціальних послуг м. Харкова. Громадські організації соціального спрямування. Єдина соціальна мережа. Соціальне партнерство як ефективний механізм здійснення управління місцевим соціальним розвитком.

Нормативно-правове забезпечення управління соціальним розвитком. Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» і Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні». Спеціальні закони «Про пенсійне забезпечення», «Про зайнятість населення», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

Тема 7. Соціальний захист і соціальна безпека людини та суспільства.

Сутність та форми соціального захисту. Соціально-економічні чинники, що обумовлюють необхідність соціального захисту та забезпечення безпеки людини. Соціальний захист і безпека людини в умовах державної та ринкової економіки.

Соціальний захист і якість життя. Відмінності у впровадженні соціального захисту: американська, європейська та японська моделі. Національні пріоритети та національні стандарти розвинених країн Заходу щодо реалізації соціального захисту населення. Світовий досвід і Україна: проблема імплементації світового досвіду в сучасних умовах.

Соціально вразливі категорії населення, що потребують підтримки з боку держави. Соціально-економічна трансформація українського суспільства та формування сучасної системи соціального захисту. Принципи та напрями здійснення соціального захисту населення України. Основні правові акти, що регламентують соціальний захист. Перспективи розвитку соціального законодавства в Україні. Державні органи соціального захисту: центральний, регіональний, місцевий рівні.

Соціально-економічні критерії малозабезпеченості. Складові вітчизняної системи соціального захисту. Напрями здійснення соціального захисту: пенсійне забезпечення; страхування від тимчасової непрацездатності, нещасних випадків на виробництві, безробіття; підтримка багатодітних сімей, гендерна політика, політика щодо дітей та молоді; допомога літнім людям, інвалідам тощо. Житлові субсидії як один із напрямків соціального забезпечення населення.

Професійні спілки та інші громадські організації. Соціальне партнерство як ефективний механізм здійснення соціального захисту. Механізми практичної реалізації права громадян на соціальний захист. Критерії оцінки рівня соціальної безпеки: аналіз ситуації в Україні. Роль громадської ініціативи та держави в забезпеченні соціального захисту та безпеки людини.

Тема 8. Соціальне страхування та соціальна допомога як основні складові системи соціального захисту.

Сутність і види соціального страхування та соціальної допомоги. Державні соціальні стандарти. Сучасна система соціального страхування. Види соціального страхування. Становлення недержавних форм соціального страхування. Проблема інвестування коштів установами соціального страхування. Економічні та правові гарантії забезпечення страхової діяльності. Шляхи вдосконалення системи соціального страхування в Україні. Стратегія подолання бідності в Україні.

Тема 9. Система пенсійного забезпечення та шляхи її реформування.

Моделі пенсійних систем. Сутність солідарної та індивідуальної (накопичувальної) форми пенсійного забезпечення. Пенсійна реформа в Україні: передумови, сучасний стан та перспективи. Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про недержавне пенсійне забезпечення». Впровадження пенсійної реформи в Україні. Трирівнева пенсійна система: сутність, перспективи.

Тема 10. Гендерна політика в Україні: сутність, механізми реалізації

Сутність, мета, завдання, напрями забезпечення гендерної політики в Україні. Нормативно-правове забезпечення гендерної політики: міжнародний досвід. Резолюція IV Всесвітньої конференції зі становища жінок «Дії в інтересах рівності, розвитку та миру» (Пекін, 1995 р.). Резолюція Ради Безпеки ООН №1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 р., Стамбульська конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству. Стратегія гендерної рівності Ради Європи.

Гендерна дискримінація та інституційні механізми її подолання в Україні. Конституція України. Закони України «Про рівні права та можливості жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Декларативність законодавчих гарантій в сфері гендерної рівності. Дискримінаційні положення законодавства, практика їх реалізації. Національний план дій. Поняття гендерної ідентичності в Законі України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України». Державні та регіональні програми з питань гендерної рівності.

Організаційний механізм реалізації гендерної політики. Структурні зміни в організаційному механізмі реалізації гендерної політики в Україні (1995–2018 р.). Суб'єкти реалізації гендерної політики на національному, регіональному, місцевому рівнях. Ієрархічні та координаційні зв'язки в системі реалізації гендерної політики. Міністерство соціальної політики України. Міністерство юстиції України. Уповноважена з питань гендерної політики. Радники з гендерних питань. Гендерні освітні центри.

Інструменти гендерної політики: позитивні дії, квотування, заборона або обмеження певних дій; інформація; встановлення прав.

Економічний механізм реалізації гендерної політики. Державне фінансування гендерної політики. Державні та регіональні програми з питань гендерної рівності як інструменти гендерної політики. Взаємодія органів державного управління та громадських організацій у процесі реалізації гендерної політики.

Українська модель гендерної політики: проблеми та перспективи

Розділ 3. Управління гуманітарним розвитком. Реалізація гуманітарної політики

Тема 11. Гуманітарна сфера та гуманітарний простір України: сучасний стан і тенденції розвитку

Гуманітарна сфера України та її складові. Особливості розвитку гуманітарної сфери в Україні. Сутність гуманітарного простору. Управління національним інформаційним простором. Місце та роль гуманітарного простору держави у формуванні національної самосвідомості. Формування культурної ідентичності. Особливості розвитку і функціонування української мови. Освіта як механізм єдності гуманітарного простору України. Єдність, цілісність, однорідність гуманітарного простору та динаміка гуманітарних процесів. Значущість державної гуманітарної політики у локалізації конфліктного потенціалу. Напрями та механізми формування єдиного гуманітарного простору в Україні.

Тема 12. Організаційно-правовий механізм управління гуманітарним розвитком в Україні

Організаційні засади управління гуманітарним розвитком. Центральні та місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у виробленні та реалізації державної гуманітарної політики. Міжінституційна взаємодія та координація діяльності у гуманітарній сфері. Кадрове наповнення державної гуманітарної політики.

Нормативно-правові механізми захисту національних інтересів у гуманітарній сфері. Правові гарантії позицій титульної нації та культури суспільства. Чинне законодавство України щодо державної гуманітарної політики. Законодавче визнання Голодомору актом геноциду. Укази Президента України. Постанови та розпорядження КМУ. Акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Розвиток нормативно-правового забезпечення державної гуманітарної політики та його системність. Вплив міжнародного гуманітарного права на український гуманітарно-правовий простір. Міжнародні договори України. Оптимізація інституційного забезпечення державної гуманітарної політики.

Тема 13. Сутність, завдання, напрями гуманітарної політики

Сутність поняття «державна гуманітарна політика». Роль і місце гуманітарної політики в державному управлінні. Сутність, мета, головні завдання гуманітарної політики. Суб'єкти гуманітарної політики та їх повноваження. Громадянське суспільство як суб'єкт гуманітарної політики. Основні напрями здійснення гуманітарної політики в Україні. Критерії державної гуманітарної політики Теорії та концепції державної гуманітарної політики, науково-методичні засади її дослідження

Нормативно-правове забезпечення державної гуманітарної політики Історичні традиції як духовна основа єдності гуманітарного простору України Аналіз та прогнозування державної гуманітарної політики Планування та моделювання державної гуманітарної політики

Тема 14. Реалізація політики держави у сфері культурно-освітнього розвитку

Політика держави у сфері культурно-освітнього розвитку. Сутність та основні принципи державної культурної політики. Проблеми сучасного культурного процесу в Україні. Державний орган управління у пам'яткоохоронній сфері. Мета, пріоритети і принципи розвитку освіти в Україні. Основні цілі та напрями державної політики в науковій і науково-технічній галузі. Управління освітою.

Тема 15. Здійснення політики в етнополітичній та релігійній сферах

Гуманістичні традиції та сучасний стан міжнаціональних відносин в Україні. Сучасна релігійно-церковна ситуація в Україні. Пріоритети державної політики в етнополітичній та релігійній сферах. Церква в гуманітарному просторі держави та створення Єдиної Православної помісної церкви як виклик часу Засади та механізми інтеграції національних меншин в єдиний гуманітарний простір України Узгодження позицій та інтересів регіонів і центру

Тема 16. Основні напрями вдосконалення державного управління соціогуманітарним розвитком на регіональному рівні

Розвиток людського потенціалу (освіти, прав дітей, здоров'я, культури, зайнятості та соціальної згуртованості, гендерної рівності). Розвиток на основі демократичних цінностей (повага прав людини, демократії, основних свобод і верховенства закону, належного врядування, гендерної рівності, солідарності, соціальної справедливості). Зниження рівня бідності (забезпечення гарантованого мінімального доходу, установлення розміру прожиткового мінімуму з урахуванням регіональних особливостей соціально-економічного розвитку. Подолання нерівності в доступі до освіти, охорони здоров'я та інших послуг, запобігання конфліктам). Сталий розвиток: сприяння зайнятості та гідній праці, створення «справедливого кола» економічного і соціального розвитку, забезпечення на цій основі конкурентоспроможності економіки та соціальної солідарності для вразливих груп населення, здійснення фіскальної реформи, установлення корпоративної соціальної відповідальності, підтримка соціального забезпечення в інтересах бідних, зростання рівня зайнятості.

Визначення фундаментальних духовних цінностей, досягнення порозуміння з найгостріших проблем історичного минулого України. Моніторинг за прийнятим ООН індексом людського розвитку з метою здійснення регіональних вимірів та соціогуманітарного вирівнювання регіонів. Розроблення комплексного правового механізму з питань розвитку культури, реалізації державної мовної політики. Розробка, реалізація загальнонаціональних та галузевих середньо- і довгострокових програм, спрямованих на соціогуманітарну інтеграцію регіонів України в єдиний національно-державний організм. Формування національної ідентичності українського суспільства.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь го	у тому числі				
л		п	л а б	інд	с. р.	л		п	лаб	інд	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Теоретичні підходи до соціального та духовного розвитку суспільства												
Тема 1. Соціальний розвиток суспільства	8	2	2			4	6					6
Тема 2. Поняття гуманітарний розвиток. Гуманітарна сфера	8	2	2			4	6					6
Тема 3. Особливості управління соціально-гуманітарним розвитком	8	2	2			4	8,5	0,5				8
Тема 4. Соціальна політика як суспільний феномен та вид практичної діяльності	8	2	2			4	8,5	0,5				8
Разом за розділом 1	32	8	8			16	29	1				28
Розділ 2. Управління соціальним розвитком. Реалізація соціальної політики												
Тема 5. Основні напрями здійснення соціальної політики.	10	2	6			2	4					4
Тема 6. Організаційно-правовий механізм управління соціальним розвитком в Україні	6	2	2			2	6,5	0,5				6
Тема 7. Соціальний захист і соціальна	8	2	2			4	6,5	0,5				6

безпека людини та суспільства												
Тема 8. Соціальне страхування та соціальна допомога як основні складові системи соціального захисту	8	2	2			4	8,5		0,5			8
Тема 9. Система пенсійного забезпечення та шляхи її реформування	8	2	2			4	8,5		0,5			8
Тема 10. Гендерна політика в Україні: сутність, механізми реалізації	8	2	2			4	10,5	0,5				10
Разом за розділом 2	44	12	12			20	44,5	1,5	1			42
Розділ 3. Управління гуманітарним розвитком. Реалізація гуманітарної політики												
Тема 11. Гуманітарна сфера та гуманітарний простір України: сучасний стан і тенденції розвитку	6	2	2			2	4					4
Тема 12. Організаційно-правовий механізм управління гуманітарним розвитком в Україні	6	2	2			2	6,5	0,5				6
Тема 13. Сутність, завдання, напрями гуманітарної політики.	8	2	2			4	6,5	0,5				6
Тема 14. Реалізація політики держави у сфері культурно-освітнього розвитку	8	2	2			4	10,5		0,5			10
Тема 15. Здійснення політики в етнополітичній та релігійній сферах	8	2	2			4	10,5	0,5				10
Тема 16. Основні напрями вдосконалення державного управління соціогуманітарним розвитком на регіональному рівні	8	2	2			4	8,5		0,5			8
Разом за розділом 3	44	12	12			20	46,5	1,5	1			44
Усього годин	120	32	32			56	120	4				114

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Розділ 1. Теоретичні підходи до соціального та духовного розвитку суспільства		
1	Тема 1. Сутність, зміст, складові соціального розвитку	2
2	Тема 2. Гуманітарний розвиток	2
3	Тема 3. Сутність та зміст управління соціальним і гуманітарним розвитком	2
4	Тема 4. Соціальна політика як суспільний феномен та вид практичної діяльності.	2
Разом за розділом 1		8
Розділ 2. Управління соціальним розвитком. Реалізація соціальної політики		
5	Тема 5. Основні напрями здійснення соціальної політики.	2
6	Тема 6. Організаційно-правовий механізм управління соціальним розвитком в Україні	2
7	Тема 7. Соціальний захист і соціальна безпека людини та суспільства	2
8	Тема 8. Соціальне страхування та соціальна допомога як основні складові системи соціального захисту	2/0,5
9	Тема 9. Система пенсійного забезпечення та шляхи її реформування	2/0,5
10	Тема 10. Гендерна політика в Україні: сутність, механізми реалізації	2
Разом за розділом 2		12/1
Розділ 3. Управління гуманітарним розвитком. Реалізація гуманітарної		
11	Тема 11. Гуманітарна сфера та гуманітарний простір України: сучасний стан і тенденції розвитку	2
12	Тема 12. Організаційно-правовий механізм управління гуманітарним розвитком в Україні	2
13	Тема 13. Сутність, завдання, напрями гуманітарної політики.	2
14	Тема 14. Реалізація політики держави у сфері культурно-освітнього розвитку	2/0,5
15	Тема 15. Здійснення політики в етнополітичній та релігійній сферах	2
16	Тема 16. Основні напрями вдосконалення державного управління соціогуманітарним розвитком на регіональному рівні	2/0,5
Разом за розділом 3		12/1
Усього		32/2

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
Розділ 1. Теоретичні підходи до соціального та духовного розвитку суспільства		
1	Поясніть, що таке соціальна стратифікація українського суспільства. Наведіть приклади та обґрунтуйте, хто належить до середнього класу в Україні.	4/6
2	З'ясуйте особливості гуманітарного розвитку незалежної України. Проаналізуйте проблеми духовного розвитку в Україні.	4/6
3	Обґрунтуйте актуальні проблеми управління сучасним соціально-гуманітарним розвитком	4/8
4	Дайте пояснення, коли, де та при яких умовах починається формування соціальної держави. Запропонуйте визначення поняття “соціальна держава” щодо сучасної України. Обґрунтуйте критерії.	4/8

	Разом за розділом 1	16/28
Розділ 2. Управління соціальним розвитком. Реалізація соціальної політики		
5	Проаналізуйте основні напрями реформування соціальної політики в Україні. Обґрунтуйте критерії, достатні для реалізації соціального потенціалу людини	2/4
6	Зробіть проектний аналіз в соціальній сфері м. Харкова. Запропонуйте тему соціального проекту, обґрунтуйте його необхідність, мету, етапи, фінансове забезпечення.	2/6
7	Поясніть, які протиріччя існують між принципами рівності та свободи, яке значення це може мати для визначення цілей соціального захисту.	4/6
8	Як Ви розумієте поняття “соціально-економічна безпека людини” стосовно до умов ринкової економіки? Складові соціально-економічної безпеки людини в умовах сучасної України	4/8
9	Проаналізуйте міжнародний досвід вирішення проблем пенсійного забезпечення. Обґрунтуйте, який досвід придатний/необхідний для застосування в Україні.	4/8
10	Запропонуйте напрями поліпшення гендерної політики в Україні	4/10
	Разом за розділом 2	20/42
Розділ 3. Управління гуманітарним розвитком. Реалізація гуманітарної		
11	Проаналізуйте існуючі проблеми у гуманітарному просторі України. Запропонуйте напрями та механізми формування єдиного гуманітарного простору в Україні, а також формування національної ідентичності українського суспільства.	2/4
12	Запропонуйте механізми захисту національних інтересів у гуманітарній сфері	2/6
13	Поясніть, чому гуманізм має бути світоглядною основою діяльності державного службовця, посадової особи місцевого самоврядування	4/6
14	Проаналізуйте проблеми реалізації державної мовної політики в Україні. Запропонуйте напрями їх вирішення.	4/10
15	Запропонуйте засади та механізми інтеграції національних меншин в єдиний гуманітарний простір України	4/10
16	Проаналізуйте зміст та хід реалізації загальнонаціональних та галузевих середньо- і довгострокових програм, спрямованих на соціо-гуманітарну інтеграцію регіонів України в єдиний національно-державний організм. Зробіть проектний аналіз в гуманітарній сфері м. Харкова. Запропонуйте тему соціального проекту, обґрунтуйте його необхідність, мету, етапи, фінансове забезпечення.	4/8
	Разом за розділом 3.	20/44
Усього годин		56/114

Теми рефератів

1. Соціальна сфера: сутність, основні складові, призначення.
2. Міжнародні та національні стандарти соціального розвитку: система показників.
3. Гуманітарна сфера: сутність, основні складові, призначення, показники гуманітарного розвитку.
4. Забезпечення соціальної безпеки на регіональному рівні.
5. Соціальна стратифікація українського суспільства.
6. Середній клас в Україні: особливості формування, критерії визначення.

7. Соціальний капітал в Україні: сутність, індикатори, значення.
8. Проблеми духовного розвитку в Україні.
9. Сутність гуманістичного підходу в оцінці суспільних явищ, гуманістичного змісту демократії, гуманітарного розвитку
10. Людина як основний ресурс і найвища цінність суспільного розвитку. Людина в інформаційному суспільстві.
11. Гуманізм як світоглядна основа діяльності державного службовця, посадової особи місцевого самоврядування.
12. Особливості гуманітарного розвитку незалежної України
13. Системний підхід до дослідження суспільних явищ.
14. Основні пріоритети гуманітарного розвитку.
15. Соціальні інститути управління соціально-гуманітарним розвитком.
16. Людина як основний ресурс і найвища цінність суспільного розвитку.
17. Гуманізм як світоглядна основа діяльності державного службовця, посадової особи місцевого самоврядування.
18. Типи управління для соціальних систем у неврівноваженому стані.
19. Актуальні проблеми управління сучасним соціально-гуманітарним розвитком.
20. Соціальні пріоритети державного управління суспільним розвитком на сучасному етапі.
21. Трансформація функцій держави. Соціальні функції держави в умовах управління змінами.
22. Особливості державного управління соціально-гуманітарним розвитком.
23. Гуманізм як світоглядна основа діяльності державного службовця / посадової особи місцевого самоврядування.
24. Суб'єкти та об'єкти соціальної політики. Держава та її роль в реалізації соціальної політики.
25. Соціальна політика як інструмент реалізації соціального і гуманітарного розвитку: європейський досвід і українські реалії
26. Механізми реалізації соціальної політики.
27. Моделі соціальної політики. Соціальна держава.
28. Основні проблеми соціальної політики України на сучасному етапі.
29. Місце і роль гуманітарної політики в державному управлінні.
30. Напрями та механізми реалізації гуманітарної політики.
31. Соціально-гуманітарна сфера Харківської області.
32. Організаційний механізм державного управління соціальним розвитком (соціальні інститути управління соціальним розвитком).
33. Організаційна структура соціальної сфери м. Харкова.
34. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках. Особливості української бідності.
35. Бідність: основні причини поширення, критерії визначення та стратегії подолання.
36. Особливості соціального діалогу як складової державного управління соціально-трудовими відносинами в умовах постіндустріального суспільства.
37. Модель з високим рівнем централізації договірному процесу (в Бельгії, Данії, Нідерландів, Норвегії, Фінляндії, Швеції).
38. Центральноєвропейська модель урегулювання соціально-трудових конфліктів у країнах.
39. Модель урегулювання соціально-трудових конфліктів на мікроекономічному рівні (індивідуальні трудові контракти) (у Франції, Іспанії, Португалії, Греції, США і Японії).
40. Управління якістю освіти: досвід для України.
41. Гендерна політика Євросоюзу: принципи, напрямки, досягнення.
42. Гендерна асиметрія в державному управлінні / соціальній сфері в Україні / Харківській області : причини, перспективи, напрямки подолання.
43. Гендерна освіта, культура та гендерні компетентності державних службовців: особливості, основні напрямки.
44. Насильство в сім'ї : гендерний вимір
45. Державна сімейна політика в Україні: сутність, напрями, проблеми.

46. Концептуальні засади й пріоритетні напрями соціального захисту прав сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні
47. Основні напрями соціального захисту осіб з фізичними обмеженнями в Україні (Харківський досвід).
48. Державна молодіжна політика в Україні: сутність, напрями, пріоритети.
49. Соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.
50. Пенсійна реформа в Україні : стан і перспективи.
51. Мовна політика в Україні: проблеми, напрями реалізації.
52. Формування національно-культурної ідентичності та регіональні відмінності в Україні.
53. Напрями вдосконалення державної політики щодо церкви і релігії.

Реферат. На семінарському занятті студент може захистити реферат (5 балів). За кожную складову (актуальність, зміст, висновок, список літератури, захист) по 1 балу.

6. Індивідуальні завдання

Підготувати та захистити проект з управління соціальним/гуманітарним розвитком регіону / міста/ організації (за бажанням)

7. Методи контролю

Письмові контрольні роботи у формі тестів.
 Реферати, доповіді (1-3 розділи)
 Індивідуальне завдання
 Письмовий іспит

Поточний:

- активність студента під час обговорення / розв'язання кейсів на лекціях, семінарах,
- виконання завдань для самостійної роботи;
- поточне тестування;
- захист рефератів/доповідей; індивідуального завдання

Система оцінювання

Навчальна дисципліна умовно поділена на три розділи:

Розділ 1. **Теоретичні підходи до соціального та духовного розвитку суспільства**

Розділ 2. **Управління соціальним розвитком. Реалізація соціальної політики**

Розділ 3. **Управління гуманітарним розвитком. Реалізація гуманітарної політики**

Протягом семестру студент має набрати 60 балів: за кожним із розділів - по 20 балів.

У кожному розділі має захистити один реферат, написати тести.

Розподіл балів запропоновано у таблиці:

Вид роботи	Мінімальна оцінка	Максимальна оцінка
реферат за розділом 1	3	5
тестування за розділом 1	5	10
реферат за розділом 2-3	3	5
тестування за розділом 2	5	10
тестування за розділом 3	5	10
Індивідуальне завдання	9	20
Разом протягом семестру	30	60
Іспит	20	40
Разом	50	100

Студенти, які набрали протягом семестрового навчання максимально 60 балів, але не менше як 30 балів, виконують письмову підсумкову екзаменаційну роботу.

Іспит проходить очно у письмовій формі.

Білет складається з трьох питань: двох теоретичних (по 10 балів), однієї практичної задачі (20 балів).

Таке робота містить 3 завдання. Мінімальна кількість балів, необхідна для одержання іспиту – 50 балів.

Критерії оцінювання екзаменаційних завдань

Повна відповідь на 2 теоретичних питання оцінюється по 10 балів

Вимоги:

- 1) розгорнутий, вичерпний виклад змісту даної у питанні проблеми;
- 2) виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- 3) здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення; знання історії створення таких теорій та еволюції поглядів основних представників;
- 4) демонстрація здатності висловлення та аргументування власного ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;
- 5) засвоєння основної та додаткової літератури.

Третє питання - Ситуаційне завдання оцінюється в 20 балів

У разі, коли сума балів (семестрових і підсумкового контролю) менше, ніж 50 балів, студенти отримують незадовільну оцінку за результатами іспиту.

Оцінювання знань студентів при підсумковому контролі здійснюється відповідно до наведеної шкали:

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Екзменаційна робота	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Індивідуальне завдання	Разом		
T1- T4	T5-T10	T11 -T16	20	60	40	100
тести						
10	10	10				
реферати						
5	5					

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна

1. Управління соціальним та гуманітарним розвитком [Електронний ресурс] : курс лекцій. / Уклад: С.М. Домбровська, В.П. Садковий. – Х. : НУЦЗУ, 2018. – 189 с. – Режим доступу : <https://zenodo.org/record/1246632/files/konspekt.pdf>
2. Управління суспільним розвитком : словн.-довідн. / за заг. ред. А. М. Михненка, В.Д. Бакуменка ; уклад. : В. Д. Бакуменко та ін. – К. : Вид-во НАДУ, 2006.
3. Шевчук П.І. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. / П.І. Шевчук. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – 268 с.

Рекомендована

1. Бова А. Соціальний капітал к Україні: досвід емпіричного [Електронний ресурс] / А. Бова. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2003/5/20030517.html>
2. Вольська О. Трансформація механізмів державного управління соціальним розвитком / О. Вольська // Публічне управління. – 2013. - № 1. – С. 30-34. – режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/1/05.pdf>
3. Гендерна політика та інституційні механізми її реалізації в Україні. Національний огляд виконання Україною Пекінської декларації та Платформи дій і заключних документів Двадцять третьої спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН / Уклад. Михайло Корюкалов [Електронний ресурс]. – К., 2014. – 122 с. – Режим доступу : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/11138.pdf>
4. Гендерна політика в системі державного управління : підруч. / [М. М. Білинська, Л. В. Гонюкова, Л. О. Воронько та ін. ; за заг. ред. М. М. Білинської]. – К. ; [Запоріжжя : Друк. світ], 2011. – 132 с.
5. Гендерна рівність [Дармограй Н. М.] // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентіві України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління Національна академія державного управління при Президентіві України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – С. 122-124
6. Гонюкова Л.В. Законодавче забезпечення гендерної політики в Україні / Л.В. Гонюкова, В. В. Сичова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: зб. наук. пр. Херсон. нац. техн. ун-та. – 2014. – Вип. 10. – С. 20–23
7. Гриненко А. М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципл. [Електронний ресурс] / А.М. Гриненко. – К. : КНЕУ, 2003. – 309 с. – Режим доступу : <http://ubooks.com.ua/books/000163/inx22.php>
8. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О.А. Грішнова. – К : Знання, 2001. – 254 с.
9. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року [Електронний ресурс] : Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2017р. № 273. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF>
10. Європейська соціальна хартія (переглянута) // ВВР. – 2007. - № 51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062
11. Слагін В.П. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : опорн. консп. лекцій. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. – 96 с.
12. Забезпечення якості життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу old.niss.gov.ua/book/Bila_kniga
13. Комплексна програма реалізації гендерної та сімейної політики в місті Харкові на 2018-2021 роки [Електронний ресурс] : затверджена Рішенням 16 сесії Харківської міської ради Харківської області 7 скликання від 08.11.2017 № 833/17. – Режим доступу : <http://kharkiv.rocks/reestr/663869>
14. Конституція України [Електронний ресурс] : Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст.44 № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР, 2011, № 10, ст.68, № 586-VII від 19.09.2013, ВВР, 2014, № 11, ст.142, № 742-VII від 21.02.2014, ВВР, 2014, № 11, ст.143, № 1401-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 28, ст.532. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

15. Механізми забезпечення соціальної безпеки на рівні територіальної громади: теорія і практика : монографія / В. Г. Бульба, С. О. Горбунова-Рубан, А. В. Меляков [та ін.] ; за заг. ред. В. Г. Бульби, А. В. Мелякова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 418 с.
16. Механізми забезпечення соціальної безпеки на рівні регіону: практика реалізації: монографія / В. Г. Бульба, С. О. Горбунова-Рубан, А. В. Меляков [та інш.] ; за ред. В.Г. Бульби, А. В. Мелякова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 444 с.
17. Основи соціальної роботи : навч. посіб. / Укладачі С.О. Горбунова, В.Г. Бульба, О.В. Кулініч та інш. – Х. : Вид-во „Магістр”, 2008. – 204 с.
18. Патнам Р. Д. Творення демократії: Традиції громадянської активності в сучасній Італії / Р.Д. Патнам, Р. Леонарді, Р.Й. Нанетті. – К., 2001.
19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій [Текст] : Закон України від 3 жовтня 2017 року № 2148-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. - № 40-41. – Ст. 383.
20. Про державну допомогу сім'ям з дітьми [Текст] : Закон України // ВВР. – 1993. – N 5. – Ст. 21.
21. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям [Текст]: Закон України // ВВР України. – 2000. – N 35. – Ст. 290.
22. Про дошкільну освіту [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 49. – Ст. 259.
23. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2005. – N 52. – Ст. 561.
24. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб [Текст] : Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. - № 1. – Ст.1
25. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Текст] : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – С. 142.
26. Про затвердження Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 341. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/341-2013-%D0%BF>.
27. Про освіту [Текст] : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. - № 38-39. – Ст. 380.
28. Про свободу совісті та релігійні організації [Текст] : Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 25. – Ст. 283.
29. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю [Текст] : Закон України // ВВР. – 2001. – N 42. – Ст. 213
30. Про соціальні послуги [Текст] : Закон України від 19.06.2003 р. № 966 – IV // ВВР. – 2003. – N 45. – Ст. 358.
31. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні [Текст] : Закон України від 5 лютого 1993 року N 2998-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – N 16. – Ст. 167.
32. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [Текст] : Закон України від 28 лютого 1991 року № 796-XII // Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 16. – Ст. 200.
33. Реалізація державної соціальної політики сталого розвитку регіону органами публічної влади України : моногр. / [Л. О. Белова, Д. В. Карамішев, Л. В. Набока та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Д.В. Карамішева, к.держ.упр., доц. Л. В. Набока. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016.
34. Розпутенко І. Гуманітарний розвиток України в умовах цивілізаційного вибору [Електронний ресурс] / І.Розпутенко, С.Москаленко // Вісник Національної академії державного управління. Соціальна і гуманітарна політика. – Режим доступу : <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-2-29.pdf>
35. Сичова В. В. Гендерна рівність як чинник забезпечення сталого суспільного розвитку в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Сичова, Л.В. Гонюкова // Державне будівництво : [електрон. наук. фах. видання ХарПІДУ НАДУ при Президентіві України]. – 2014. – № 1. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/5/01.pdf>
36. Сичова В. В. Гендерний підхід до управління соціально-економічним розвитком регіону на засадах сталості / В.В. Сичова // Вивчення та впровадження в Україні

- іноземного досвіду удосконалення діяльності органів влади : матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., Полтава, 27 листоп. 2014. – Полтава : ПолтНТУ, 2014. – С. 229–230
37. Сичова В.В. Інститут політичної опозиції в системі державного управління: європейський вимір : монографія / В. В. Сичова. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – Р. 4.3.
38. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – К., 2003.
39. Солонина Є. Українська бідність: небезпека і шляхи подолання [Електронний ресурс] / Є. Солонина. – Режим доступу : www.radiosvoboda.org/content/article/2006851.html
40. Соціальна політика / В.А.Скуратівський // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 546–548.
41. Соціальна політика регіону : [монографія] / В.В. Говоруха, В.Г. Бульба, С.О. Горбунова-Рубан та ін. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006.
42. Соціальний розвиток / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, О. М. Петроє // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 579-582.
43. Соціальний розвиток / Л.В. Курносенко // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М.М. Іжа (співголова), В.Г.Бодров (співголова) та ін. - Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. – С. 593-594.
44. Соціальний розвиток / О.Ю. Бобровська, І.В. Шумік // Енциклопедія державного управління [Текст] : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.]. Національна академія державного управління при Президентові України. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 8 : Публічне врядування / наук.ред.колегія : В. С. Загорський (голова), С.О. Телешун (співголова) та ін. - Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. С. 544-546.
45. Соціогуманітарні виміри державної політики: навч. посіб. / В. П. Трощинський, П. К. Ситнік, В. А. Скуратівський та ін. / за ред. В. П. Трощинського. – К. : Вид-во НАДУ, 2007.
46. Суспільний розвиток та соціально-гуманітарна політика держави : навч. посіб. / О.М. Руденко, Л.М. Усаченко, Д.В. Вітер, М.В. Канавець. – К. : “НВП “Інтерсервіс”, 2013. – 168с.
47. Сучасний соціально-політичний та гуманітарний розвиток регіону: наук. розробка / авт.кол. З.В. Балабаєва (наук.кер.), Б.Ю. Ростіянов, І.Л. Росколотько та ін. – К. : НАДУ, 2008. – 56 с.
48. Теренс М. Ганслі. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки : пер. з англ. О. Перепадя / М. Теренс. – К. : Основи, 1996.
49. Управління соціальним та гуманітарним розвитком [Електронний ресурс] : курс лекцій. / Уклад: С.М. Домбровська, В.П. Садковий. – Х. : НУЦЗУ, 2018. – 189 с. – Режим доступу : <https://zenodo.org/record/1246632/files/konspekt.pdf>
50. Управління суспільним розвитком : словн.-довідн. / за заг. ред. А. М. Михненка, В.Д. Бакуменка ; уклад. : В. Д. Бакуменко та ін. – К. : Вид-во НАДУ, 2006.
51. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках : монографія / Н. М. Холод. – Львів : Вид-во центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 442 с.
52. Шевчук П.І. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. / П.І. Шевчук. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. – 268 с.

Інтернет ресурси

53. Міністерство інформаційної політики України [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-informatsivnoi-politiki-ukraini>
54. Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-z-pitan-timchasovo-okupovanih-teritoriy-ta-vnutrishno-peremishchenikh-osib-ukraini>
55. Міністерство культури України [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-kulturi-ukraini>
56. Міністерство молоді та спорту України [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-molodi-ta-sportu-ukraini>
57. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс] : Офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>
58. Міністерство охорони здоров'я України [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-okhoroni-zdorovya-ukraini>
59. Міністерство соціальної політики [Електронний ресурс] : Офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/>
60. Урядовий портал [Електронний ресурс] : Єдиний веб-портал органів виконавчої влади. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua>